

แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

GUIDELINES FOR MANAGING EDUCATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE DIGITAL ERA

ธนวรรณ ศกุนตานาค¹, วัฒนา ก้องแดนไพร², สาธร ทรัพย์รวงทอง³, กัญญาภรณ์ เจริญพร⁴
Thanawan Sakuntanak¹, Wattana Kongdanprai², Satorn Subruangthong³, Kanyaporn Charernporn⁴

Corresponding Author E-mail: .Kruthanawan28@gmail.com

Received: Feb 01, 2025; Revised: Mar 01, 2025; Accepted: Apr 21, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ในการบริหาร การศึกษาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและความเป็นพลวัตของโลกจึงไม่สามารถหยุดยั้งการศึกษาในยุคดิจิทัล คือ การนำ เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการพัฒนาระบบการศึกษา ทั้งในด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการพัฒนาศักยภาพของครูและนักเรียน ร่วมทั้งการสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง และการจัดการความรู้ในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและการทำงานเป็นเครือข่าย และการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยให้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้การศึกษาก้าวหน้าไปข้างหน้าได้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจ อีกทั้งพัฒนาตนเองให้พร้อมต่อ เทคโนโลยีสารสนเทศในระบบดิจิทัล เพื่อเป็นการขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งเป็น กำลังสำคัญของประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา, สถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

^{1,2} นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

^{1,2} Student in Doctor of Education Degree, Educational Administration, Nakhon Sawan Rajabhat University

³ อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

³ Advisor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

⁴ อาจารย์คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

⁴ Lecturer in Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

Abstract

The objective of this academic article is to investigate the approach to educational management in the digital era. The administration of education is unable to remain stationary in light of the world's dynamic nature and increased changes. The development of educational systems, particularly in areas such as teaching, learning, management, and the enhancement of teacher and student capabilities, is dependent upon the integration of digital technologies and innovations. Additionally, the article emphasizes the significance of developing a school culture that encourages collaboration through networks, knowledge management within educational institutions in the digital era, and change. The integration of technology is essential for the advancement of the educational field and the support of educators and educational personnel. In order to advance educational organizations and encourage the development of personnel, school administrators must possess a profound comprehension of digital information technologies.

Keywords : Educational Management, Educational Institutions, Digital Era

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แท็บเล็ต หรือ สมาร์ทโฟน เป็นสิ่งที่มักจะเห็นอยู่เป็นประจำเพื่อใช้เป็นเครื่องฆ่าเวลา จนบางครั้งเครื่องมือเหล่านี้ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันเรา โดยเฉพาะด้านการศึกษาดิจิทัลเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยตรงนั้น รวมทั้ง การสื่อสารทุกระดับ นับวันเทคโนโลยีจะเข้ามาเพิ่มความสำคัญมากขึ้น กระแสการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการเข้ามา ของดิจิทัลเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด ส่งผลให้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นมากขึ้น นักเรียนสามารถเรียนรู้ ได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ การเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วและทันสมัย อีกทั้งยังช่วย พัฒนาทักษะดิจิทัลและทำให้การเรียนรู้แบบส่วนบุคคลเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยในการประเมินผลการเรียนรู้และ ติดตามผลได้อย่างทันที ในขณะที่ทางอ้อม เทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจากผู้บรรยายมาเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ส่งผลให้ต้องพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งยังสร้างความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีระหว่างนักเรียนที่มี และไม่มีทรัพยากร นอกจากนี้การเรียนแบบออนไลน์ยังลดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในห้องเรียน และเพิ่มความเสี่ยงด้านความ ปลอดภัยทางไซเบอร์ ทั้งหมดนี้ยังทำให้ระบบการศึกษาต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เพื่อช่วย พัฒนาการศึกษาศึกษาและบุคลากรให้มีคุณภาพ การเข้ามาของดิจิทัลเทคโนโลยี จึงส่งผลทำให้แนวโน้มการประยุกต์ใช้ดิจิทัล เทคโนโลยีกับการศึกษามายิ่งขึ้น ในปัจจุบันสถานศึกษา ครูได้ให้นักเรียนทำการจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ หรือมีการ อัปเดตข้อมูลข่าวสารการศึกษาผ่านสื่อเทคโนโลยี เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก ซึ่งได้รับความนิยมรับในรูปแบบการเรียนรู้แบบ e-learning หรือการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพราะสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียน นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้แอปพลิเคชันการศึกษา สื่อมัลติมีเดีย และแพลตฟอร์ม ออนไลน์ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ เทคโนโลยีสามารถใช้ในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบอินเทอร์แอคทีฟ และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลออนไลน์ได้ทันที (Garrison & Kanuka, 2004)

Digital Disruption คืออะไร

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากนวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การ เปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ต้องอาศัยการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงต้องมึ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่าย ซึ่งได้แก่ ทักษะเชิงกลยุทธ์ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านการ เคลื่อนที่ และทักษะทางสังคม (อันธิกา ปริญญานิลกุล และคณะ. 2563)

การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน ครู และเจ้าหน้าที่โรงเรียนในการปรับ กระบวนการทัศนคติของตนใหม่เพื่อการเผชิญกับยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันหรือการเปลี่ยนแปลงที่อาจคาดไม่ถึง (พลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. ม.ป.ป.)

การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตใหม่ประการหนึ่งควบคู่กับความรวดเร็ว ความวิตกกังวล ผู้คนได้รับข้อมูลข่าวสารมาก ขึ้นอย่างทันทั่วทั้งและสะดวกยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่มีอยู่แล้วกำลังหายไป (อริญญา เกลิงศรี. 2561)

ในยุค Digital Disruption นวัตกรรมและเทคโนโลยีส่งผลต่อการดำเนินชีวิต การทำงาน และการศึกษา ผู้ที่ปรับตัว ไม่ได้จะถูก Disrupt ขณะที่ผู้ปรับตัวได้คือผู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลง การศึกษาจึงต้องปรับตัว โดยพัฒนาผู้นำทางการศึกษา ครู และกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จและตอบสนองต่อความต้องการในโลกดิจิทัล

แผนกลยุทธ์ เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยพิจารณาปัจจัยสำคัญ เช่น ความสามารถของผู้บริหารและครู ความต้องการของผู้เรียน และจุดแข็ง-จุดอ่อนขององค์กร การจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption ต้องมี วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนและองค์กรให้ประสบความสำเร็จ (สุภัทร ศักดิ์ คำสามารถ, ศรินทิพย์กุล จจิตรตรี, และโกวิท จันทะपालะ. 2563)

เราสามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นนวัตกรรมที่มีพลวัตสูงที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดด โดยทำให้องค์กรและบุคคลทุกระดับสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ มากมายผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยการนำความรู้และเทคโนโลยีล่าสุดมาใช้ เราสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เพิ่มประสิทธิภาพให้สูงสุดและเปลี่ยนแปลงรูปแบบเก่าที่ไม่มีประสิทธิภาพ

การจัดการการเรียนรู้ก่อนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

การจัดการเรียนรู้ก่อนยุคดิจิทัลในระบบการศึกษาไทย สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการด้านการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและบริบททางสังคม การจัดการเรียนรู้มีรูปแบบหลักๆ ที่สำคัญ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการสื่อสารผ่านเทคโนโลยี รูปแบบเหล่านี้ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของบทบาทครูเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความท้าทายที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศโดยรวมในยุคที่การจัดการเรียนรู้เน้นครูเป็นสำคัญ การสอนเน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียนผ่านวิธีการท่องจำและการทำแบบฝึกหัด ครูเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ ต้องมีความรู้ลึกซึ้งในเนื้อหาวิชาและทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้มีขีดจำกัดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และความสามารถเฉพาะตัวของผู้เรียน เพราะผู้เรียนมีบทบาทเพียงแค่รับฟังและปฏิบัติตามคำสอนของครูเท่านั้นต่อมา การจัดการเรียนรู้ได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญในการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาไทย ครูไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ตามความสนใจและศักยภาพของตนเอง อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้ต้องอาศัยความเข้าใจของครูต่อความแตกต่างของผู้เรียน และต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในทางปฏิบัติยังคงมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการพัฒนาครูให้พร้อมรับบทบาทใหม่ ซึ่งเป็นอีกขั้นของการพัฒนาการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการกลุ่ม ครูต้องลดบทบาทการบรรยาย และเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญคือการพัฒนาทักษะของครูให้เท่าทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งข้อจำกัดด้านงบประมาณและการจัดอบรมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการจริง ยังทำให้ครูหลายคนขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการเรียนรู้ก่อนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นกระบวนการที่มีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในเรื่องทรัพยากร ความพร้อมของครู และการสนับสนุนจากระบบการศึกษา ดังนั้น การสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และสนับสนุนการพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนเพื่อเผชิญกับอนาคตที่ไม่หยุดนิ่งในยุคดิจิทัลต่อไป (สุนันท์ สีพาย. 2562) จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อครูผู้สอนเท่านั้น ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของชาติอย่างสัมพันธ์กัน ซึ่งการเรียนรู้ก่อนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลได้นำเสนอไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง เป็นวิธีการเรียนรู้แบบเน้นครูเป็นศูนย์กลางแบบพบหน้ากัน โดยใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและสื่อการเรียนรู้แบบสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน นักศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาจากการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง และเน้นการฝึกอบรบภาคปฏิบัติในสถานที่จริง เช่น การฝึกทักษะวิชาชีพและการฝึกงาน ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้ มุ่งมั่น เสียสละ และเป็นผู้นำโดยการเป็นตัวอย่างในทุกโอกาส พวกเขาจะต้องช่วยดูแลผู้ปกครองและให้คำแนะนำนักเรียนด้วย

2. การจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ในประเทศไทย ในอดีตหลักการสำคัญของการจัดการการเรียนรู้ถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรม วิธีการที่ใช้คือการแบ่งงานกัน แต่ละคนก็ทำหน้าที่ของตัวเอง ครูใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของ

ตนเองอย่างกระตือรือร้น พร้อมทั้งพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพให้เหมาะสมตามความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล ดังนั้นเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามศักยภาพ ครูจำเป็นต้องทราบความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการสื่อสารผ่านเทคโนโลยี เป็นระบบจัดการเรียนรู้แบบไทยที่เริ่มเข้ามาตั้งแต่ปี 2551 โดยมีหลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ คือ การทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างสร้งองค์ความรู้และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ผ่านกระบวนการคิด การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วม

จากที่กล่าวมานั้น ครูจึงต้องปรับรูปแบบการสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น และทำหน้าที่เป็นทั้งครู ผู้สอน ผู้ช่วย และที่ปรึกษา นอกจากนี้ครูจะต้องมีองค์ความรู้ครบทุกด้านเพื่อจะได้กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางซึ่งมีก่อนยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล การจัดการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนช่วยให้ครูสามารถนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการการสอนและการเรียนรู้ได้ในระดับหนึ่งเนื่องจากข้อจำกัดของอุปกรณ์การจัดการการเรียนรู้ในขณะนั้น และถ้าหากครูไม่ได้รับการเตรียมพร้อมอย่างเพียงพอและเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้ได้จำกัด อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและประเทศ และอาจส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาโดยรวมได้ ดังนั้นการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพครูจึงเป็นสิ่งสำคัญในการใช้เทคโนโลยีให้ทันต่อความรู้ที่จำเป็นเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศในอนาคต ดังนั้น เราจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล เพื่อเตรียมผู้เรียนของเราให้พร้อมสำหรับอนาคตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การจัดการการเรียนรู้ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

เทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเปลี่ยนจากรูปแบบการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญ (Learner-Centered) ผ่านการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และระบบการจัดการเรียนรู้ ((Learning Management System) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเป็นส่วนตัว ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา และพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ในขณะเดียวกัน ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้ชี้แนะแนวทางเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง

การจัดการการเรียนรู้ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด สร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและการวิจัยด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ภายใต้การคิดวิเคราะห์ และการคิดเชิงสร้างสรรค์ และการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อตนเองสังคม และสิ่งแวดล้อมภายนอก อันเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม จากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงการเรียนที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีในการทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องสร้างชุมชนแห่งความอยากรู้อยากเห็นและความต้องการคำตอบ ในช่วงเวลานั้นของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนลงมือค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดปัญหาเป็นฐานกล่าวคือการเริ่มต้นจากความสงสัย ความต้องการในการอยากรู้อยากเห็นและการคลายความสงสัยด้วยการค้นหาคำตอบ

การจัดการการเรียนรู้ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด สร้างสรรค์ เปรียบเสมือนภาพสะท้อนให้หน่วยงานทางการศึกษาได้ตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนที่ลบล้างการเรียนรู้แบบดั้งเดิม เพื่อเปลี่ยนการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยเฉพาะครูผู้สอนมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือวิธีการสอนจากการบรรยายในรูปแบบเดิมมาเป็นการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้เรียน ตั้งแต่กระบวนการคิดวิเคราะห์ หาโจทย์ ระบุปัญหา และการหาวิธีการแก้ไข ปัญหา ดังจะเห็นได้จากโปรแกรมการค้นหา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการ ได้มาซึ่งคำตอบแต่สิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นและขาด

เสียไม่ได้คือการพัฒนาระบบการคิดเพื่อตอบโจทย์การเรียนรู้หรือการเรียนรู้เพื่อการค้นพบตัวตน ดังนั้นการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ และการคิดเชิงสร้างสรรค์ นับได้ว่าเป็นกระบวนการคิดที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาให้เกิดกับตัวครูผู้สอนเพื่อการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนต่อไป

หลักคิดการพัฒนาครูยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง

ครูผู้สอนมีความสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา เพราะครูผู้สอนเป็นผู้มีความใกล้ชิดกับการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงความต้องการในการพัฒนาตนเอง เพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน ไปจนถึงการพัฒนาการศึกษาของชาติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าครูผู้สอนไม่ได้มีบทบาทเพียงบทบาทเดียว แต่ต้องเป็นผู้เรียนควบคู่ไปด้วย ครูผู้สอนต้องกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ การตัดสินใจในการเรียนรู้ และเป็นผู้ขับเคลื่อนการเรียนรู้ของตนเองให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย ภายใต้การบูรณาการเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและโทรคมนาคมในการพัฒนาเป็นระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการนำแนวคิดการใช้เทคโนโลยีมาพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการศึกษาโดยการนำแนวคิดและทฤษฎีมาพัฒนาเพื่อให้เกิดขึ้นในอนาคต จำเป็นต้องมีการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเพื่อนำไปสู่การ ออกแบบแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) นี้เป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดย Mezirow ในปี พ.ศ. 2521 และเสนอเพื่ออธิบายการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (การเรียนรู้ของผู้ใหญ่) เพื่อเปลี่ยนกรอบอ้างอิง รวมถึงมุมมอง โมเดลทางปัญญา และชุดความเชื่อสร้างมาตรฐานที่มีความหมายใหม่ครอบคลุม ระบุได้ สะท้อนความคิด นำเสนอได้ เหมาะสม และแม่นยำ (Mezirow, J.,1991) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเพียเจต์ มารีโน และพิตเลอร์ การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงคือกระบวนการคิดที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการและแยกการเรียนรู้ตามรูปแบบใหม่และใหญ่กว่าเดิม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งเป็นการเปลี่ยนแปลงระดับอัตลักษณ์ของมนุษย์ที่อยู่เหนือการเปลี่ยนแปลงทางความคิด (Taylor, K., Malinau, C., & Fidler (M., 2000) ในทฤษฎีการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงเสนอการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้มีความท้าทายหลัก 2 ประการ คือ 1) การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Instrumental learning) การมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาในการทำงาน (การแก้ปัญหาตามภารกิจ)

ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (การกำหนดความสัมพันธ์เชิงเหตุผล) 2) การเรียนรู้ที่จะสื่อสาร (การเรียนรู้เชิงการสื่อสาร) หมายถึง การเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดอารมณ์เพื่อสื่อสารความต้องการและความปรารถนาของคุณไปยังผู้อื่นเพื่อให้เข้าใจพวกเขาอย่างถ่องแท้สามารถแยกแยะ ระบุ และอธิบายลักษณะของปัญหาได้ (Mezirow, J., 1991)

แนวทางปฏิบัติสำหรับครูไทยในยุคดิจิทัล

แนวทางสำหรับครูไทยในยุคดิจิทัล ปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้สู่ผู้นำการเรียนรู้โดยบูรณาการเทคโนโลยีทักษะชีวิต และคุณธรรม เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุนันท์ สิปาย และไพฑูรย์ สันลารัตน์. 2561) แนวปฏิบัติดังนี้

1. การตระหนักรู้ในความรู้ ในปัจจุบันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและความก้าวหน้าทางนวัตกรรมทำให้ความรู้บางประการได้เปลี่ยนแปลงไปจากความรู้เดิม ดังนั้นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือครูต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้หลายด้าน มีความเข้าใจ และละเอียดถี่ถ้วน นอกจากนี้พวกเขายังต้องเป็นผู้ที่ต้องเรียนรู้อะไรใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของความรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง สิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือครูต้องเป็นผู้ที่รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. การปรับเปลี่ยนบทบาทของครู ครูมีบทบาทต่อผู้เรียนตลอดกระบวนการสอนและการเรียนรู้ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ครูจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง รวมไปถึงรูปแบบกระบวนการสอน-เรียนรู้ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเป็นอิสระมากขึ้น ครูพบว่าบทบาทของตนจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงจากการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบดั้งเดิมไปเป็นการ

จัดการเรียนการสอนผ่านโลกออนไลน์ จากนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนสังเคราะห์ความรู้ สร้างแนวคิดใหม่ๆ และนำไปประยุกต์ใช้กับโครงการและนวัตกรรมที่ตนสนใจ เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนแบบใหม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและทำให้ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม

3. การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การค้นหาความรู้บนอินเทอร์เน็ตทำให้สามารถไปได้ทุกที่ในโลก ทำให้ครูสามารถเข้าถึงความรู้ที่ถูกต้องตามความต้องการและประหยัดค่าใช้จ่ายได้อย่างง่ายดาย ครูต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองจากความรู้วุ่นวายสู่ความรู้วุ่นวายโดยการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ผู้ที่ครูจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ และการพัฒนาส่วนบุคคลอย่างต่อเนื่องของนักเรียน

4. การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของครูเปลี่ยนไปจากผู้บรรยายเป็นผู้ช่วยเหลือผู้เรียนซึ่งปัจจุบันมีแนวคิดของตนเองในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา ดังนั้นครูควรใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และนำเสนอออนไลน์ การสอนและการเรียนรู้บนเว็บ สมาร์ทบอร์ด และข้อมูลเครือข่ายมาใช้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ในลักษณะที่ตอบสนองความต้องการ ยั่งยืน และหลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางในการทำสิ่งนี้และให้แน่ใจว่าผู้เรียนรู้ในลักษณะที่ช่วยให้คุณสามารถนำความรู้ไปปรับใช้กับโครงการในอนาคตได้

5. การประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาทในการเข้าถึงความรู้เสมอ ดังนั้นครูจึงต้องมีทักษะไอทีเพื่อเข้าถึงความรู้และนำมาประยุกต์ใช้ ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงความรู้อย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันเราจะเห็นว่าสื่อการเรียนการสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อเพิ่มความสนใจในการเรียนรู้กันอย่างแพร่หลาย ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครูจะต้องกลายเป็นผู้สร้างตัวเลือกการเรียนรู้ที่มีความหมาย เฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

แนวทางปฏิบัติของครูไทยในยุคดิจิทัล สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูในฐานะบุคคลผู้มีความรู้ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการรับมือกับความท้าทายในยุคดิจิทัล การตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาสมัยใหม่และมีความยืดหยุ่น การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ และเท่าเทียมกัน และส่งเสริมการพัฒนาระบบการศึกษาต่างๆ ภายใต้รูปแบบการจัดการการศึกษารูปแบบใหม่ เน้นการพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคลของนักศึกษาผ่านการพัฒนาทักษะ ทักษะการคิดสร้างสรรค์เพื่อออกแบบและสร้างสรรค์กิจกรรม ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงและหลากหลายที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เราเน้นการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีทักษะด้านไอที

รูปแบบการจัดการศึกษา

รูปแบบการจัดการศึกษา หมายถึงโครงสร้างหรือวิธีการที่ใช้ในการจัดการและดำเนินการทางการศึกษาภายในระบบต่างๆ โดยรูปแบบเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรการศึกษา ทั้งนี้รูปแบบการจัดการศึกษาอาจมีความหลากหลายตามบริบทของสังคม วัฒนธรรม และความต้องการของผู้เรียน รูปแบบที่สำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย

1. การจัดการศึกษาแบบเป็นทางการ (Formal Education) เป็นระบบการศึกษาที่มีโครงสร้างชัดเจน มีหลักสูตรที่กำหนดโดยหน่วยงานทางการ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองเป็นทางการในระบบที่มีโครงสร้างที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมถึงการศึกษาในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย มีการกำหนดหลักสูตร เวลาเรียน และการประเมินผลที่ชัดเจน

2. การจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Non-Formal Education) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันโดยไม่ได้มีโครงสร้างชัดเจน ไม่มีหลักสูตรตายตัว และการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือจากระบบการศึกษาแบบเป็นทางการ เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพ การเรียนรู้ตามความสนใจในชุมชน การศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน

3. การจัดการศึกษาแบบนอกระบบ (Informal Education) เป็นรูปแบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในชีวิตประจำวันโดยไม่มีโครงสร้างหรือหลักสูตรที่เป็นทางการ มักเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ไม่ใช่ห้องเรียน เช่น ในครอบครัว ชุมชน หรือที่ทำงาน การเรียนรู้แบบนี้เน้นความยืดหยุ่นและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์จริง โดยไม่มีโครงสร้างหรือการจัดการอย่างเป็นทางการ เช่น การเรียนรู้จากครอบครัว การเรียนรู้จากสื่อสังคม และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

4. การจัดการศึกษาแบบเปิด (Open Education) เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสูง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสะดวก โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ มักใช้สื่อเทคโนโลยีและการเรียนออนไลน์เป็นหลัก เช่น การเรียนผ่านแพลตฟอร์ม E-learning หรือการศึกษาทางไกล

5. การจัดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) แนวคิดนี้มุ่งเน้นให้การศึกษาสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ไม่จำกัดอายุหรือสถานที่ และเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตในทุกช่วงวัย

6. การจัดการศึกษาแบบผสมผสาน (Blended Learning) การเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการเรียนในห้องเรียนและการเรียนออนไลน์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านทั้งสื่อดิจิทัลและการเรียนการสอนแบบตัวต่อตัว (Graham,C.R. 2006).

แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนั้น การปรับตัวของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ผู้บริหารครูผู้สอนและผู้เรียนต้องประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้และสร้างสภาพแวดล้อมการศึกษาที่เข้าถึงได้ง่าย (สุกัญญา แซ่มซ้อย. 2562) โดยมีแนวทางการจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการ สื่อสารและเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถนำพาสถานศึกษาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงในโลกของเทคโนโลยี และการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นคุณลักษณะของ ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล จึงต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ในการปรับตัวและปรับเปลี่ยนองค์กรให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สามารถผลักดันให้บุคลากรและนักเรียนปรับตัวเข้าสู่การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้

2. มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารต้องเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ การเรียนการสอน และการประเมินผล

3. การเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ผู้บริหารต้องสามารถวางแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณ การพัฒนาครูให้มีทักษะดิจิทัล หรือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี

4. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบดิจิทัล: ผู้บริหารต้องส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในทุกระดับของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสอน หรือการสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับนักเรียนและครู

5. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่สามารถใช้การสื่อสารและเทคโนโลยี ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

6. การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในด้านทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรในองค์กรให้สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ได้ อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

7. การสื่อสารและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารและทำงานร่วมกับบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การทำงานและการบริหารจัดการโรงเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่น

นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (ICT) และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้ ICT ให้เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่าแท้จริง ดังนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงควรเป็นดังต่อไปนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์ด้าน ICT ของสถานศึกษาให้ชัดเจนว่าต้องการไปในทิศทางใด และจะนำมาใช้กับการบริหารสถานศึกษาในเรื่องใดบ้าง

2. การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ Hardware, Software, Network และเครือข่ายไร้สายต่างๆของสถานศึกษาให้ครู อาจารย์ บุคลากรและนักเรียนทุกคนสามารถใช้และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สะดวกต่อการใช้งาน พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรต่างๆเพื่อสนับสนุนอย่างเพียงพอ

3. การสร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศสถานศึกษาให้มีการใช้ ICT อย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนของครู การบริหารงานสถานศึกษาในด้านต่างๆ ตลอดจนการให้นักเรียนสามารถใช้และเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆผ่าน Internet ได้ตลอดเวลา

4. การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

5. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีสามารถใช้ ICT ในการปฏิบัติงานอย่างได้เหมาะสม

6. ส่งเสริมสนับสนุนสร้างแรงจูงใจครูอาจารย์บุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT และเทคโนโลยีต่างๆที่สถานศึกษาจัดให้มาสร้างนวัตกรรมใหม่ๆในการจัดการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงาน

7. จัดให้มีระบบการกำกับติดตามและการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ ICT ของสถานศึกษาทั้งครูอาจารย์บุคลากรทุกคนและนักเรียนว่าสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามนโยบายอย่างถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลข้างต้นนี้มีผลต่อการใช้อำนาจผู้นำ ICT (ICT Leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมากเพราะภาวะผู้นำ ICT หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเรียนรู้เข้าใจ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้าน ICT สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

2. ครูผู้สอนในยุคดิจิทัล

ยุคดิจิทัลเป็นยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้แบบพบหน้าซึ่งจำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีครูกำกับดูแลและบริหารจัดการห้องเรียน ไปสู่การเรียนรู้แบบออนไลน์ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกที่ และมีบทบาทสนับสนุนในการจัดการศึกษา ดังนั้นในยุคดิจิทัลครูจึงต้องสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนให้ได้เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามต้องการและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ยังจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดการศึกษาใหม่ โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และต้องปรับตัวให้เข้ากับคุณลักษณะของผู้เรียนให้ดิจิทัลมากขึ้น คุณลักษณะของครูในยุคดิจิทัลสามารถสรุปได้ดังนี้

บทบาทของครูในยุคดิจิทัล

บทบาทใหม่ของครูในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในยุคดิจิทัลนั้นมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนมากกว่าการเป็นผู้ให้ความรู้ Marc (2010 : 20-22) ระบุบทบาทของครูดังนี้

1. โค้ชและผู้ให้คำแนะนำ นักเรียนแต่ละคนต้องการคำแนะนำ ความช่วยเหลือ หรือการสนับสนุนเพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ของตน เราทราบว่าเด็กแต่ละคนต้องการคำแนะนำและการสนับสนุนที่ต่างกันเพื่อที่จะเป็นส่วนในการเรียนรู้ ครูควรติดตามความพยายามและความก้าวหน้าของนักเรียน และให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น ครูจำเป็นต้องถามคำถามและเสนอแนะเพื่อให้นักเรียนกลับมาอยู่ในเส้นทางเดิมอีกครั้ง

2. ครูในฐานะผู้ตั้งเป้าหมายและผู้ซักถาม การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้สำหรับนักเรียนโดยการถามคำถามชี้แนะที่จะช่วยให้นักเรียนค้นหาคำตอบเป็นบทบาทสำคัญ ครูจำเป็นต้องฝึกถามคำถามอย่างมืออาชีพ ไม่ใช่เพียงแค่ถามคำถามแบบ 4 ตัวเลือก ครูจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กนักเรียนอภิปรายและค้นหาคำตอบในรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นปัญหาหรือการสืบเสาะหาคำตอบ

3. ครูในฐานะผู้ออกแบบการเรียนรู้ ครูต้องเป็นผู้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนอย่างสร้างสรรค์ คุณต้องเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจนักเรียนของคุณ ออกแบบคำถาม ปัญหา และเสนอกิจกรรมที่จะช่วยให้บุตรหลานของคุณเข้าใจและเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้อาจแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการและความสามารถที่ต่างกันของนักเรียน

4. ครูในฐานะผู้ให้บริบท การเรียนรู้แต่ละวิชา มีสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่ต่างกัน ครูจะต้องสามารถสร้างสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้ได้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้อย่างรวดเร็วและแท้จริง

5. ครูในฐานะผู้ให้ความเข้มงวดและผู้รับรองคุณภาพ บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของครูในยุคดิจิทัลคือการควบคุมคุณภาพอย่างพิถีพิถัน การประเมินไม่ควรเป็นเพียงคะแนนของงานในตอนสิ้นสุดการศึกษาเท่านั้น แต่ควรติดตามคุณภาพของงานจนกว่าจะมีคุณภาพสูงด้วย

นอกจากนี้ บทบาทใหม่ของครูที่จะต้องเรียนรู้จากการกระทำ ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนหรือ "ผู้สนับสนุน" การเรียนรู้ของนักเรียน และครูต้องทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ของครู หรือที่เรียกว่า ชุมชนการเรียนรู้ระดับมืออาชีพ (PLC) ถือเป็นหลักการสำคัญในชีวิตของครูยุคใหม่ พวกเขาต้องทำงานเป็นทีมและเรียนรู้เป็นทีม กระบวนการจัดการการเรียนรู้ต้องอาศัยการปรึกษาหารือระหว่างครูตั้งแต่เริ่มต้นการวางแผน สรุบบทบาทครูในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1. ครูไม่ควรเป็นอะไรอื่นนอกจากผู้มีความรู้หรือทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ความรู้มากมายที่ครูไม่สามารถรู้ได้ทุกอย่าง ประเด็นก็คือครูไม่ควรพยายามสอนเนื้อหาให้กับเด็กๆ เราต้องปล่อยให้เด็กค้นหาด้วยตัวเองเพื่อที่พวกเขาจะได้เรียนรู้วิธีค้นหาและเลือก

2. ครูเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครู ครูควรเลิกเป็นศิลปินเดี่ยวในโลกปัจจุบัน เพราะถ้าใครยังยืนกรานที่จะเป็นศิลปินเดี่ยว คนๆ นั้นจะต้องทุกข์ทรมานมาก ลำบากมาก และจะไม่มีวันร้องเพลงได้ เพราะถ้าเขาไม่ต้องการความคิดเห็นที่แตกต่าง เขาก็จะไม่มีวันเป็นครูที่ดีได้

3. ครูจะต้องสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองเพื่อนำมาใช้เป็น "ผู้ช่วยเหลือ" ในการเรียนรู้ของนักเรียน แลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับเพื่อนครูและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของคุณ

4. ครูจะต้องเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกับโลกเกี่ยวกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

5. ครูควรใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ที่ทำงาน และสถานที่อื่นๆ อย่างจริงจัง

6. ครูควรจัดให้นักเรียนเรียนรู้จากชีวิตจริง โดยให้นักเรียนเรียนรู้จากการทำ (การเรียนรู้แบบโครงงาน) และเรียนรู้จากความซับซ้อนและความคลุมเครือ

7. ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นเพื่อใช้เอง

8. ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับโลกภายนอก 9. ครูควรเป็นผู้นำโดยการเป็นตัวอย่างและพูดคุยเกี่ยวกับความดี คุณธรรม และจริยธรรมกับนักเรียน และเชื่อมโยงเข้ากับเหตุการณ์จริงและชีวิตจริง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สิ่งสำคัญที่ต้องทราบคือเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด นักเรียนและครูจะต้องจัดการกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้โดยปรับบทบาทของตนให้ดีขึ้น ไม่เพียงแค่นักเรียนและผู้รับและผู้ให้ความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนในการเรียนรู้ด้วย กฎแห่งสำคัญของการเป็นครูในยุคดิจิทัลคือการพิจารณาเป้าหมายส่วนบุคคลของนักเรียนที่หลากหลาย ขณะเดียวกันก็จับคู่ความสามารถและความต้องการของพวกเขา หากนักเรียนยังไม่ทราบความสามารถและจุดแข็งของตัวเอง ครูจำเป็นต้องเป็นเพื่อนกับพวกเขาและช่วยให้พวกเขาค้นพบสิ่งเหล่านั้น จากนั้นทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอนเพื่อนำพวกเขา ถามคำถามเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ทำท่าย และกระตุ้นผู้เรียน เราออกแบบการเรียนรู้และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และเหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีจำเป็นต้องบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพกับการจัดการการเรียนรู้ และคุณภาพของการจัดการการเรียนรู้ต้องได้รับการจัดการเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายได้ดีที่สุด เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนในฐานะบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมอันดี

3. ผู้เรียนในยุคดิจิทัล

เด็กยุคดิจิทัล (Digital Generation) นวลจันทร์ ชูตาภักดีกุล (2558: 79) ได้ให้นิยามคำนี้ว่า เด็กที่เกิดหลังปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 (หลัง พ.ศ. 2538) โดยเฉพาะเด็กที่เกิดหลัง พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นช่วงที่สื่อดิจิทัลพัฒนาอย่างรวดเร็ว และเติบโตมาพร้อมกับความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัลตั้งแต่เกิด นักการศึกษาชาวแคนาดา Jules (2008) อธิบายลักษณะเฉพาะของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นผลจากวิธีการเรียนรู้ที่ใช้สื่อเทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลตั้งแต่วัยเด็ก โดยระบุว่าผู้เรียนใช้หน่วยความจำภาพและประมวลผลข้อมูลจากภาพได้ดีกว่าข้อความ พวกเขามีความสามารถในการแยกแยะภาพและเสียงได้ดีกว่าคนรุ่นก่อน พวกเขาชอบดูภาพที่มีสีสันสดใสซึ่งดึงดูดความสนใจ มากกว่าภาพที่มีสีเข้มและหม่นหมอง ในยุคสมัยนี้ วิธีที่ดวงตาของผู้เรียนสแกนเมื่อค้นหาข้อมูลบนหน้าจอจะแตกต่างไปจากวิธีที่ดวงตาสแกนเมื่ออ่านหนังสือ ดังนี้

1. การสแกนรูปแบบ Z คือรูปแบบการสแกนที่ใช้ในการอ่าน เด็กหรือผู้เรียนสแกนตามรูปแบบที่คล้ายกับตัวอักษร Z จากซ้ายไปขวาและบนลงล่าง

2. การสแกนแบบ F-pattern คือรูปแบบการสแกนที่ผู้เรียนในยุคดิจิทัลใช้ดูหน้าจอมอนิเตอร์ ผู้เรียนสแกนจากบนลงล่าง เมื่อคุณพบสิ่งที่คุณสนใจ ให้สแกนจากซ้ายไปขวา วิธีนี้เป็นการสแกนข้อมูลมากกว่าการอ่านเนื้อหาทั้งหมด มันคล้ายกับตัวอักษร F

Jukes and Others (2010) ยังได้อธิบายลักษณะของผู้เรียนในยุคดิจิทัลและสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนในยุคดิจิทัลกับครูและนักการศึกษาในยุคดิจิทัล

1. ผู้เรียนในยุคดิจิทัลสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วผ่านช่องทางสื่อต่างๆ แต่ครูและนักศึกษากลับเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้ช้า และช่องทางการเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นก็มีจำกัดมาก

2. ผู้เรียนในยุคดิจิทัลสามารถเรียนรู้หรือทำงานในรูปแบบและมิติที่แตกต่างกันได้พร้อมๆ กัน แต่ครูและนักการศึกษาจะยังคงทำงานร่วมกับหรือใช้ผู้เรียนในงานหรือลำดับที่ละอย่าง และจะไม่ทำงานหรือใช้งานผู้เรียนในมิติที่แตกต่างกัน

3. ผู้เรียนในยุคดิจิทัลชอบเข้าถึงและเชื่อมโยงข้อมูลในหลายมิติแบบสุ่ม การศึกษาจะยังคงเอื้อต่อการเรียนรู้หรือการจัดระเบียบข้อมูลในลักษณะที่เป็นตรรกะ เป็นขั้นตอน เป็นเส้นตรง ไม่ซับซ้อน และไม่มีหลายมิติ

4. ผู้เรียนในยุคดิจิทัลมีแนวโน้มที่จะเลือกเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่พวกเขาต้องการรู้ ในขณะที่ครูและนักการศึกษาจะสอนสิ่งที่พวกเขาต้องการรู้

5. ผู้เรียนในยุคดิจิทัลต้องการคำชม ความพึงพอใจ และรางวัลทันที แต่ครูและนักการศึกษาส่วนใหญ่ยังคงให้คำชมและรางวัลล่าช้า

Prensky (2001) ได้ให้ลักษณะของผู้เรียนในยุคดิจิทัลสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มในสถานศึกษา

1. คนดิจิทัลมีความคุ้นเคยกับคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต แล็บท็อป และเทคโนโลยีอื่นๆ เป็นอย่างดี จนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของพวกเขาไปแล้ว

2. ผู้อพยพดิจิทัล ครู หรือบุคคลที่เกิดก่อนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ โดยบางคนสามารถใช้อุปกรณ์ดังกล่าวเพื่อค้นหาความรู้และแนวปฏิบัติได้

3. มีคนสูงอายุและผู้คนที่อยู่ห่างไกลและไม่ค่อยรู้เรื่องเทคโนโลยี พวกเขาจำเป็นต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาเพื่อรับรู้และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งนี้

ผู้เรียนดิจิทัล คือบุคคลที่เกิดมาในยุคที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ใช้เพื่อความบันเทิงและความสะดวกสบายในชีวิตสมัยใหม่ และเพื่อการเรียนรู้โดยสามารถเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากได้ทุกที่ทุกเวลา เป็นการเชื่อมโยงอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก และโทรศัพท์มือถือ เข้ากับสัญญาณอินเทอร์เน็ตและ Wi-Fi อย่างสะอาดและรวดเร็ว เพื่อให้สามารถใช้งานและเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งผลให้คุณลักษณะของผู้เรียนในยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

สรุปผล

จากแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษา โดยส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลและใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ครูผู้สอนในยุคนี้ต้องมีทักษะด้านดิจิทัล ออกแบบการสอนที่ยืดหยุ่น สร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ และสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ พร้อมทั้งประเมินผลผ่านเครื่องมือดิจิทัล ผู้เรียนแบ่งเป็นสามกลุ่ม ได้แก่ คนดิจิทัลที่เติบโตมากับเทคโนโลยี ผู้อพยพดิจิทัลที่ต้องปรับตัว และกลุ่มที่ขาดโอกาสทางเทคโนโลยีซึ่งต้องได้รับการสนับสนุน การศึกษาจึงต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของทุกกลุ่มในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการจัดการสอน ครูสามารถใช้โปรแกรมนำเสนอแทนกระดานดำ และการแสวงหาความรู้จากโลกภายนอกเข้าสู่ห้องเรียนผ่านทางอินเทอร์เน็ต การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุดในหลากหลายด้าน เช่น การใช้อาจช่วยให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานในการเรียนรู้มากขึ้น ครูสามารถทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้ดี นักเรียนสามารถสนุกสนานกับการเรียนรู้ผ่านการสืบค้นหรือการเรียนรู้แบบร่วมมือกันในห้องเรียนหรือภายนอกห้องเรียน นอกจากนี้ครูสามารถสร้างบรรยากาศห้องเรียนซึ่งเป็นห้องเรียนดิจิทัลได้ ผู้เขียนเชื่อว่าเทคโนโลยีไม่สามารถแทนที่ครูได้ อย่างไรก็ตาม ครูที่ไม่ใช้เทคโนโลยีจำเป็นต้องถูกแทนที่ด้วยครูที่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ ในการจัดการงานต่างๆ ที่เป็นงานบริหารของสถานศึกษา สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดทำระบบฐานข้อมูลภายในสถานศึกษา ที่สามารถนำไปใช้บริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งรับผลประโยชน์อันคุ้มค่าตอบสนองกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล (2558). เด็กยุคดิจิทัล. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ (encyclopedia of Education), 57, 79 - 83.

สุนันท์ สipay. (2562). การศึกษาคุณลักษณะของครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสาร

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 13 (2), 246 - 263.

- สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ,ศิรินทิพย์ กุลจิตตรตรี,และโกวิท จันทะปาละ. (2563). แนวทางการบริหารการศึกษาในยุค ดิจิทัลดิสรัปชั่น. *Journal of Modern Learning Development*. 5(3), 245 - 259.
- อริยญา เถลิงศรี. (2561). *Disruption: ทำลายล้างหรือ สร้างโอกาส?*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://thaipublica.org/2018/06/seac-disruption>.
- Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). *Blended Learning: Uncovering Its Transformative Potential in Higher Education*. *The Internet and Higher Education*, 7(2), 95 - 105.
- Graham, C. R. (2006). *Blended learning systems: definition,current trends, and future directions*. In *Handbook ofBlended Learning: Global Perspectives, Local Designs* ,edited by C. J. Bonk and C. R. Graham. SanFrancisco: CA: Pfeiffer Publishing.
- Jukes, I., Mc Cain, T., & Crockett, L. (2010). *Understanding the digital generation: teaching and learning in the new digital landscape*. Melbourne: Hawker Brownlow Education.
- Jules, D. (2008). *Rethinking education for the caribbean: A radical approach*. *Comparative education*, 44(2), 203 - 214.
- Marc, P. (2010). *Educational Technology for School Leaders*. California: United States of America.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Prensky, M. (2001). *Fun, play and games: What makes games engaging? Digital game-based learning*. New York: McGraw-Hill.